

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаєва К. Високе та низьке фентезі – як розрізнити. URL: <https://vivat.com.ua/blog/yak-rozriznyty-vysoke-ta-nyzke-fentezi/#gs.h8k0b9>.
2. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах. Т.2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с. (Енциклопедія ерудита).
3. Логвіненко Н. Фентезі як вид фантастичної прози. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. №5. С. 38-40.

*Галабурда Уляна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ulianahalaburda@gmail.com*

ЖАНРОВІ МОДЕЛІ МАЛОЇ ПРОЗИ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Творчість Ольги Кобилянської привертає увагу літературознавців не лише багатим ідейно-тематичним змістом, а й жанровим різномаяттям. За визначенням дослідників творчості авторки, Ольга Кобилянська «умовним показником питомої частоти модифікацій малої прози як жанру, залишає позаду таких прозаїків, як, приміром, Т. Бордуляк чи Л. Яновська і навряд чи поступається І. Франкові і М. Коцюбинському, В. Стефанику і Маркові Черемшині» [2, с. 47].

Світлана Кирилюк стверджує, що «мала проза зламу XIX–XX ст. репрезентує чи не найнеоднорідніший в ідейно-тематичному та в жанровому плані пласт художнього доробку О. Кобилянської» [3, с. 75]. Направду творчий доробок письменниці в жанрі малої прози обширний. Маємо нагоду ознайомитися з різними жанровими моделями письменниці: новелою, оповіданням, нарисом, фрагментом, фантазією, гуморескою тощо.

Класичними жанрами малої прози у творчості Ольги Кобилянської є новела («Природа», «Некультурна», «Місяць», «Василька») та оповідання («Вона вийшла заміж»). Як писав І. Франко, суперниць у новелістиці серед українських письменниць О. Кобилянська не мала.

Але авторка також є новаторкою в оповідних жанрових формах. О. Кобилянська одна з тих митців, завдяки кому відбувся розвиток взаємодії різних видів мистецтва в українській культурі.

Так, одне з найбільших захоплень письменниці – музика, що мала на неї, за її ж визначенням «дуже сильний, майже потрясаючий вплив...», звичайно, не могла не вплинути на творчість. Не лише в ідейно-тематичному наповненні, а й у жанровій специфіці Ольга Кобилянська «торкалася» музичного мистецтва.

Послугуючись авторським визначенням, ми можемо виокремити два цікаві жанри: фантазія («Поети», «Сумно колишуться сосни») і фрагмент («Valse Melancolique»). Користуючись «Словником-довідником музичних термінів» знаходимо визначення:

Фантазія (гр. *phantasie* – уява, вигадка) – 1. Музичний твір довільної форми, яка не співпадає з усталеними побудовами (Г. Перселл, Д. Фрескобальді, Й.С. Бах, Ф.Е. Бах, В. Моцарт, Ф. Шуберт та ін.). 2. Інструментальна п'єса примхливого, фантастичного змісту і характеру музики (М. Балакіреєв, К. Дебюссі, М. Мусоргський та ін.), якій притаманний відхід від звичних композиційних схем [6].

Фрагмент (від лат. *Fragmentum* – уламок, шматок) – уривок з музичного твору [6].

Така інтерпретація жанрів Ольги Кобилянської, в яких найбільше проявилось прагнення до синтезу різних видів мистецтва, переконує, що вона була митцем культурних переживань, а за визначенням дослідників, їй, як нікому, властива «позачасова неоромантична дихотомія, симбіоз музики зі словом у художньому світі» [4, с. 11].

Прозаїки ще на початку ХХ ст. намагалися збільшити естетичну вартість українського літературного слова та посилити зображально-виражальні

компоненти їхньої творчості. Ольга Кобилянська не виняток. Авторка не лише передавала та вводила у свої твори кольори та живописні образи, а й використовувала цю «образотворчість» для окреслювання жанрів своєї прози. Так, ми можемо говорити про нарис («Impromptu phantasie», «На полях», «Під голим небом», «Осіню», «Сліпець», «Через море» на ін.)

Нарис – оповідний художньо-публіцистичний твір, у якому автор зображає підмічені життєві факти, події, конкретних людей. Саме цей жанр у доробку письменниці найвиразніше демонструє синтез двох видів мистецтв – візуального та вербального. Знаходимо підтвердження у працях І. Денисюка, який писав, що «за характером синкретизму мистецтв можна виділити течію «симфонічної» словесності в карпатських «акварелях» О. Кобилянської» [1]. Читаючи твори цього жанру, спостерігаємо їхню схожість з «портретним живописом». У її нарисах звукові асоціації, що переплітається з живописом, утворюють органічну картину синтезованого мистецтва.

Водночас варто звернути увагу і на фольклорні джерела авторського визначення жанрів Ольги Кобилянської, оскільки саме українська народна творчість була одним із чинників формування світогляду авторки. Чимало фольклорних мотивів покладено в основу сюжетів новел, тому простежується вплив фольклору і на жанрове визначення творів. Доробок письменниці містить визначення гуморески («Він і вона»). Ця форма авторської творчості живиться джерелами народної творчості, сміхової культури народу, його життєвим досвідом.

Вважаємо доречним згадати і авторські трактування з уточненнями, у яких також простежуємо вплив фольклору. Так, *новела із народного життя* «Вовчиха», *нарис із сільського життя* «За готар», *воєнний нарис* «Сниться...», *нарис з правдивого життя* «Зійшов з розуму» містить риси фольклорних жанрів, властивих українській народній творчості (небилиця, казка, переказ, народне оповідання).

І. Франко писав: «Ольга Кобилянська – визначне явище в українській новітній літературі. Її перші твори були свіжим подихом повітря у цій

літературі, особливо щодо сміливості її стилістичної манери і відсутності будь-якого шаблону...» [5]. І хоч деякі літературознавці вважають, що «проводити жанрове розмежування малої прози О. Кобилянської справа вельми ризикована» [3, с. 59], та піднята тема є актуальною та важливою у контексті традиційних та новаторських жанрологічних категорій у творчому доробку письменниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Венгуренко Н. Художній світ О. Кобилянської у контексті проблеми синтезу музики та живопису в українській літературі. *Київська старовина*. 2003. № 4. С. 56-59.
2. Гуляк А. Мала проза Ольги Кобилянської: проблема сучасної наукової рецепції. *Питання літературознавства*. Випуск №76. 2007. С. 45-51.
3. Кирилюк С. Світ прози Ольги Кобилянської. *Кобилянська О. Ю. Зібрання творів: у 10-ти т. Т. 1. Новели. Оповідання. Поезії в прозі*. Чернівці: Букрек, 2013. С. 11-111.
4. Науменко Н. Символіка в образній структурі української новелістики кінця XIX – початку XX ст. Автореферат. Київ. 2002. С. 2-23.
5. Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ: Наукова думка. 1986. Т. 50.
6. Словник-довідник музичних термінів. URL: https://slovnyk.me/dict/music_terms/%D1%84%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B7%D1%96%D1%8F (дата звернення: 02. 11. 2024)